

Aurelia van Maalen

Dag, ik ga vrijheid halen

Het waargebeurde verhaal van mijn vader,
een vrijheidszoeker

2016 Prometheus Amsterdam

Proloog

Stevige touwen lieten de kist langzaam in het donkere gat zakken. Twee vrouwen pakten elkaars hand vast. Een zwarte hand en een witte. Ze hielden elkaar stevig vast. Bedwelmd door verdriet starden ze naar het houten deksel. Ze hadden elkaar nog nooit gezien. Toch stonden ze naast elkaar, twee vreemden uit twee werelden. Twee vrouwen die tegelijkertijd niet vreemd voor elkaar waren.

Het witte huisje lag er onschuldig bij tussen de palmen; niets ver raadde dat een paar uur eerder een van de bewoners was overleden.

De voordeur stond halfopen en voorzichtig stapten Annabelle en ik naar binnen. Daar werden we geconfronteerd met een gekerm van tientallen Somaliërs. Het leken er wel honderden. Ze krioelden door elkaar heen, liepen dolend heen en weer, hingen over of op elkaar op de grote bank die in de kamer stond. Allen loeiden van verdriet. 'Oeloeloeien' noemden we dat. De Afrikaanse lappen die de versleten bank bedekten, waren nauwelijks meer te zien.

Haweeya zag Annabelle en mij verloren in de hal staan. Ze liep be traand op ons af. Ze droeg een zwarte bloes en een zwarte broek, en om haar hoofd had ze vakkundig een zwarte doek gewikkeld, op de manier waarop ikzelf mijn natte haar met een handdoek opbind. Ze omhelsde ons zakelijk en zei meteen: 'De crematie is geregeld. Morgenochtend rijden we in een stoet naar het crematorium.' Ze hield de vaart erin. In een warm klimaat gaat het afvoeren van lijken sowieso snel. Haweeya excuseerde zich, ze moest wat regelen. Eigenlijk wist ze niet wat ze met ons aan moest, en wij niet met haar.

Annabelle stelde voor om in de tuin te gaan zitten, terwijl ze met

een verwrongen gezicht de oeloeloeiende menigte in de kleine zitkamer aanschouwde. 'Ik kom eraan,' zei ik.

In een hoek van de kamer zag ik zijn witte bureau staan, als een eenzaam eiland tussen de Afrikaanse lappen die geurden naar mais. Ik voelde de behoefte om achter het bureau te gaan zitten, om aan te raken wat hij gisteren nog had aangeraakt. Ik nam plaats. Het gemjammer verdween naar de achtergrond. Mijn vingers tikten op het toetsenbord van de pc. Het computerscherm reageerde niet; het bleef akelig zwart. De dagen ervoor had het vast geschitterd met zijn filosofieën, theorieën en ideologieën, waar ik nooit iets van begrepen had. 'Niets aanraken! *Ne toucher ab-so-lu-ment rien!*' siste Haweeya en ze joeg me met een luid 'kshksh' achter het bureau vandaan. Haweeya sprak Frans met ons, wat ze ook met hem had gedaan, ze kon geen Engels.

Even later kroop ik er toch weer achter, nu stiekem, en zocht ik bewust. Snel bladerde ik door de slordige stapels papier. Het was een wonder dat ik vond wat ik zocht. Dat ene velletje papier lag op de vierde stapel van rechts, het derde A4'tje van boven, een beetje verwaald; het hoorde nergens bij.

Hij had een week eerder tegen mij gemompeld dat hij met zijn testament bezig was. Daar had ik niet echt op gereageerd. Ik was niet onder de indruk geweest. Hij was vaker een of ander wild document aan het schrijven. Hij was vaker bijna dood geweest.

Zijn testament had net zo goed nog in de computer kunnen zitten, die ik niet zo snel had kunnen aankrijgen, laat staan dat ik zijn wachtwoord wist. Het vel was voor driekwart volgetypt, in 't Frans, zodat zowel Haweeya als de notaris de tekst zou begrijpen. In de eerste zin las ik: '*Je souhaite que ma dépouille soit enterrée au cimetière protestant.*' Ik kende de betekenis van '*dépouille*' niet, maar wist wel dat '*enterrer*' begraven betekent en niet cremen. Hij wilde dus begraven worden, en wel op een protestantse begraafplaats. Ik begreep er niets van. Hij was toch atheïst? Had hij niet twintig jaar geleden zijn huwelijksbijbel verbrand en daarmee officieel en definitief afscheid genomen van zijn protestantse afkomst? Misschien van zijn hele af-

komst? Misschien alvast van haar, mijn moeder? Was deze onverwachte bekering alsnog een liefdesverklaring aan haar, mijn gelovige moeder?

'*Ah bon*' was het enige wat Haweeya zei toen ik het testament onder haar neus drukte. Ze bleef onbewogen. Het was wel eerder voorgekomen dat hij verrassend uit de hoek was gekomen. Ze belde rustig de crematie af, alsof de dode weer tot leven was gekomen.

'Welke vrouw staat er aan jouw graf als jij echt een keer doodgaat?' had mijn moeder drie weken eerder tijdens een telefoongesprek aan mijn vader gevraagd, nadat hij in een winkelcentrum in elkaar was gezakt en ziekenbroeders zijn hart op het nippertje aan de gang hadden gekregen. "Tja..." had hij geantwoord, en toen was het stil geweest aan zijn kant van de lijn. Ongemakkelijk stil. Mijn moeder had de stilte heldhaftig doorbroken: 'Als jij doodgaat, dan staan Haweeya en ik sámen aan jouw graf.'

Ik denk dat hij op dat moment had besloten dat hij rustig en gelukkig, écht gelukkig, uit zijn twee werelden kon stappen, twee werelden die jarenlang onverenigbaar waren geweest en toen, met die ene onverwachte zin, samensmolten.

Gouden bergen

Tien jaar eerder ontvingen we een brief van hem. Het was de eerste van een lange reeks, geschreven vanuit de Hoorn van Afrika. We noemden ze ‘Lieve Liefjes-brieven’, omdat hij iedere brief met deze aanhef begon. Zijn liefjes waren wij: mijn moeder, mijn drie oudere zusjes en ik. We hadden uitgekeken naar deze eerste brief, en naar volgende brieven, al zou de inhoud van zijn post flink ingrijpen in ons leven.

Lieve Liefjes. 15 augustus 1991. Ik zit al twee weken in Mogadishu, een wonderlijke samenleving. Toen ik op 30 juli uit Djibouti vertrok, voor een vlucht van anderhalf uur in de richting van Kenia, dacht ik dat het in Mogadishu warmer zou zijn dan in Djibouti. Bij aankomst bleek het tegendeel. Mogadishu is niet warmer dan een gemiddelde zomerdag in Nederland of België, er waait hier steeds een felle wind. Net als op Aruba. Mijn hotel hier is van alle moderne gemakken voorzien, inclusief een tropische tuin waar ik mij regelmatig onder een palmboom terugtrek om na te denken over de grondwet die ik aan dit land probeer te verkopen.

Toen ik hier mijn eerste voet aan de grond zette, kon ik mijn ogen niet geloven. Ons vliegtuig werd omgeven door ruim tweeduizend mensen, veelal jongens tussen de twaalf en twintig jaar. Langs de aankomsthal stond een twintigtal auto's geparkeerd, allemaal met een mitrailleur op het dak. Ik was de enige blanke persoon in die krioelende menigte. Voortdurend klonken er gewerschoten. 'Dat heeft niets te betekenen,' werd mij

gezegd. Vreugdevuur over de aankomst van ons vliegtuig uit Djibouti, vol met mensen die zo'n groot succes hadden gemaakt van de Verzoeningsconferentie.

In Djibouti hadden zo'n zestig Somalische politici een week lang onderhandeld over een nieuw regeringsbeleid voor Somalië en over de structuur van de nieuwe regering. Bij die gelegenheid was besloten dat er een nieuwe grondwet moest komen. En daaraan had ik mijn uitnodiging te danken om de minister-president op zijn terugreis naar Mogadishu te vergezellen. Gouden bergen zijn mij beloofd.

Somalië is een politiek paradijs. Al zeven maanden lang is er geen regering. Alle ministeries zijn geplunderd. Gisteren was ik op het ministerie van Buitenlandse Zaken. De minister ontving mij in de tuin, onder een boom. 'Sinds een week zijn wij weer operationeel,' zei hij, 'maar we hebben geen telefoon, fax of meubels. We hebben niets. Er is geen elektriciteit en er zijn ook geen ambtenaren.' Op het ministerie van Planning was het niet anders. Behalve de minister en twee onbetaalde ambtenaren was er niemand te bekennen.

Wel rijden de bussen weer. Ook zijn de winkels open. Overal staan taxi's te wachten op passagiers, de mensen gaan redelijk goed gekleed. Er is geen elektriciteit, maar er is wel water. In ons hotel eten we elke dag kreeft, geitenbiefstuk en tal van groenten en vruchten. Somali Airlines functioneert redelijk normaal. De employés werken ondanks het feit dat hun geen salaris wordt uitbetaald. De banken zijn gesloten, hun gebouwen zijn vernield. Desondanks vindt er op de stoep een levendige geldhandel plaats van alle muntsoorten die in deze contreien courant zijn. De ambassades van Egypte en Saoedi-Arabië zijn weer open. De Italianen en Fransen zijn bezig hun ambassades te repareren. De grote grap van Somalië is dat het land in volle wederopbouw is, dankzij, en niet ondanks, het ontbreken van een regering.

Wat Mogadishu anders maakt dan andere steden van de wereld

is dat er tienduizenden jongens op straat rondlopen met een machinegeweer. De stad is opgedeeld in ten minste vijf delen, die elk bewaakt worden door een andere clan. Vlak bij mijn hotel, het Nasa Hablod, is het hoofdkwartier van de clan die de baas is over dit hotel en de luchthaven. Deze clan plunderde alle overheidsgebouwen in dit stadsdeel. De buit ligt opgeslagen in het hoofdkwartier. Van tijd tot tijd is er ruzie over de verdeling en wordt er geschoten. De ene subclan schiet op de andere. Op de markt kost een computer gemiddeld honderd dollar, een machinegeweer niet meer dan vijftientig. Van acht uur 's morgens tot drie uur 's middags is de stad veilig. Na de siësta komen dieven in actie en wordt iedereen *trigger happy*. Elke nacht sterven tien mensen aan kogelwonden. Elke nacht sterven honderd mensen van de honger. Zelf doe ik niets anders dan me overeten. Na afloop van het bezoek ging ik even zwemmen in zee. Toen ik uitgezwommen was, zei mijn begeleider: 'Weet u dat hier dagelijks een of meer zwemmers door haaien worden opgegeten?' Daar waar ik zwom, wordt afval in zee geworpen door mensen die schapen of geiten slachten. Haaien hebben er een fijne neus voor. Tijdens het twintigjarige regime van Siad Barre was het streng verboden slachtafval in zee te gooien. Maar sinds deze dictator op 26 januari van dit jaar is verjaagd, doet iedereen wat hij of zij wil. Zo ook de haaien. 'En,' zo verzekerde mijn begeleider mij, 'de haaien komen nu tot enkele meters van het strand, waar ze jacht maken op lekkere badgasten.'

Na afloop van het zwemmen bezocht ik de vismarkt, waar reuzenschildpadden worden geslacht. Als je zoiets eenmaal gezien hebt, vergeet je het nooit weer. Een bloederige boel. Mijn begeleider, die tijdens de burgeroorlog met een bazooka rondliep, kocht wat krab en tong, omdat ik geklaagd had over de eentonigheid van het hotelvoer: elke dag kreeft of geitenvlees, tenzij je haaienbiefstuk wilt eten.

Morgen krijg ik voor het eerst de president van Somalië te spreken. Als alles volgens plan verloopt, zal ik adviseur worden van

de president, en niet meer van de minister-president. Laatstgenoemde is een blaaskaak die iedereen voor de voeten loopt en mijn adviezen in de wind slaat.

Deze brief geef ik mee aan een Amerikaan die hier voedsel uitdeelt namens de hulporganisatie Care. Zodra ik mijn nieuwe werkgever heb ingepalmd, hoop ik naar het thuisfront te bellen om te horen hoe het is.

Lydia, ik mis jou en onze vier dochters. Ik hoop dat het niet lang zal duren voordat ik je kan opbellen. Voor mijn beroep en mijn broodwinning is mijn verblijf hier absoluut noodzakelijk. De mensen hier zeggen dat ze mij dringend nodig hebben en dat ik mijn politieke idealen hier kan toepassen. Deze unieke kans mag ik niet laten glippen. Ik weet niet of ik per post te bereiken ben. Binnenkort zal er weer een regering zijn en kort daarna hoop ik een postadres en een fax te hebben. Deze brief is voor jullie alle vijf, mijn 'liefjes'. Lydia, maak je kopietjes voor onze dochters? Zoen, Michiel/papa.

Kwijt

Na die eerste brief van 15 augustus 1991 hoorden we maanden niets meer. We waren in eerste instantie niet bezorgd, hij had immers geschreven dat hij het goed maakte, adviseur zou worden van de Somalische president, en daarom wat langer zou wegblijven. Hij miste ons, had hij geschreven. En natuurlijk misten wij hem ook. Naarmate de tijd verstreek begon ik me wel zorgen te maken. Mijn afstudeerdatum naderde, hij had beloofd bij mijn afstuderen aanwezig te zijn. Hij mócht niet ontbreken. Ik vertrouwde erop dat hij er zou zijn. Zou hij het toch laten afweten? Er was hem toch niets overkomen? Mijn moeder had de Nederlandse ambassade in Addis Abeba en Nairobi gebeld of iemand daar misschien iets gehoord had. Een van de ambassadeurs bleek mijn vader een paar weken tevoren kort gesproken te hebben. Mijn vader zou het goed maken en het druk hebben. Meer kon de ambassadeur niet vertellen. Sindsdien had hij mijn vader niet meer gezien of gehoord. De ambassadeur zei nog dat mijn vader beter uit Somalië had kunnen vertrekken. Er dreigde oorlog. Hoe konden wij hem waarschuwen? We hadden geen idee waar hij zat.

Nog zes dagen, dan zou het vrijdag de dertiende zijn. Mijn geluksdag. Tenminste deze specifieke vrijdag in december 1991 zou mijn geluksdag worden. Ik zou afstuderen en een nieuw leven beginnen. Vrijdag de dertiende, het leek me een prachtdatum, een die je niet snel vergeet.

Mijn computer was de eerste computer die zijn intrede had gedaan in mijn studentenhuus op het Rapenburg in Leiden, dat ik deel-

de met veertig vrouwelijke huisgenoten. Een historisch moment was dat geweest. In die tijd waren ze nog schaars, ik had de mijne bij elkaar verdiend met een zomerbaan. Over een paar dagen zou ik hem inpakken en meenemen. Weer een historisch moment, deze keer met die onvergetelijke datum. Mijn bevrijdingsdag. Ik zou nooit meer hoeven studeren, geen papers meer schrijven, geen colleges meer volgen, hoe interessant het allemaal ook was. Ik zou het studentenhuus verlaten. Ik was van plan naar Jakarta te vliegen en daar stage te lopen. Daarna wilde ik in Nederland aan het werk. Ik was sinds kort verliefd, hevig verliefd, op de man met wie ik op een dag zou gaan trouwen. Vanaf deze vrijdag de dertiende zou de wereld aan mijn voeten liggen.

Maar mijn vader dreigde roet in het eten te gooien. Hij was kwijt. Spoorloos verdwenen. Nu was ik ongerust, vreselijk ongerust. Zou hem dan toch iets zijn overkomen? Op 13 december moest hij heelhuids naast mij staan, samen met mijn moeder, zusjes en overige familieleden, op het glorieuze moment dat ik doctorandus in de Politieke Wetenschappen zou worden. Ik zou hem daarmee eindelijk het bewijs leveren dat ik geen *bad girl* was.

'Bad girl,' zo had hij mij ooit op kerstavond 1983 genoemd, en daar baalde ik van. We zaten toen met zijn allen – mijn vader, moeder en mijn drie oudere zusters Maryse, Louisa, Annabelle en ik – voor de haard in de zitkamer van Pembroke. Zo heette ons huis in Sint-Genesius-Rode vlak bij Brussel, waar ik opgroeide. Johan, de vriend van mijn oudste zus Maryse en de ideale schoonzoon en zwager in spe, was er ook. Hij vierde voor het eerst Kerstmis met ons. Onze zwarte labrador Filou lag tussen de cadeaus onder de kerstboom met echte kaarsjes. Het was de kerstavond vóór mijn eindexamen. Ik was de jongste van het gezin en een halfjaar later zou ik het huis uit gaan. Mijn moeder zat achter de piano, wij zongen uit volle borst in het Latijn, in het Engels, in het Nederlands. Het was een fijne avond, zoals kerstavond hoort te zijn, warm en geborgen. Het perfecte plaatje. Zoals elk jaar las mijn moeder uit haar eigen bijbel een stuk uit Lucas 2 voor: 'En het geschiedde...' Daarna las mijn vader

voor, ook uit zijn eigen bijbel. Hij noemde het 'Het Grote Boek', een dik, oud boek, met losse velletjes met krabbels. Hij keek plechtig, net als Sinterklaas.

'In Het Grote Boek,' zo was hij begonnen, 'staat geschreven hoe telkenjare zes Van Maalens naar Pembroke reizen om daar het jaarlijkse kerstfeest te vieren. Dit familiefeest heeft een traditie die vele eeuwen ouder is dan de traditie in onze Van Maalen-levens. Kerstmis is behalve een christelijk feest, een midwinterfeest, en daarmee een feest voor de landbouw. Het markeert de breuk tussen twee seizoenen en is dus hét moment om successen uit het afgelopen seizoen te memoreren en plannen te maken voor nieuwe. Het is een moment om fouten die we hebben gemaakt te noteren, om blijmoedig te concluderen dat we die in elk geval niet meer zullen maken.' Mijn vader keek ons serieus aan en sprak ons één voor één toe. Hij begon met mijn moeder die hij prees om haar werk als gezinstherapeut: 'Lydia, dit was het jaar waarin je jouw brevet als familieadviseur haalde en waarin wij meegenoten van jouw groeiende praktijk in de sociale sector. Daarnaast zijn er de muziek, je huishouden, je briefwisselingen met de drie dochters die het huis verlaten hebben, je zorgen voor Aurelia en de lusten en de lasten van de echtvereniging. Een leven zo vol als het maar kan. Houden zo!'

Mijn vader had gepauzeerd en in Het Grote Boek gebladerd. We wachtten met respect zijn volgende woorden af. 'Maryse is dit jaar naar Pembroke gekomen langs vele wegen en omwegen. In februari eindigde haar ontdekkingsreis door Zuid-Amerika. Wat ze daar allemaal ontdekt heeft, is te veel om op te noemen. Het was een kennismaking met het leven van toerist en zwerver, een kennismaking met de man van haar keuze en bovenal, denk ik, een kennismaking met haarzelf. In haar studentenstad Groningen was er de schrik en de schok dat Maryse een dierbare vriendin aan een noodlottig auto-ongeluk verloor. Het is een ervaring die we helaas allemaal kunnen meemaken. De kunst is om gesterkt uit een dergelijke ervaring tevoorschijn te komen, je niet te laten ontmoedigen en niet verbitterd te raken door tegenslagen.'

Hij nam een slokje water en sloeg gewichtig een bladzijde om. 'Bij Louisa springt alles vrolijk rond. Bij haar stonden de Leidse grappen en grollen dit jaar op de voorgrond. Louisa brak en repareerde vele Leidse harten en in Amerika was het niet anders: ook daar was het haar hoofdactiviteit om harten te veroveren, meer repareren dan breken. Nieuwe studies, ontdekken dat ze creatief is in haar denken. Twee continenten, vele mensen. Haar brieven zijn informatiever, geestiger en levendiger dan welke andere brieven ook die ik ooit gelezen heb. Proficiat en ga zo door in 1984.'

Mijn vader bladerde verder, hij nam de tijd. Hij sloeg zijn ogen op en keek Annabelle recht in haar ogen: 'Wat een verschil is er met het vorige kerstfeest, toen je nog ons speelse Bellepoesje was, vol wederwaardigheden uit je eerste trimester aan de University of York. Wellicht ben jij van je zusters dit jaar het meest gegroeid. Door op jezelf te gaan wonen, zette je weer een volgende stap in de wijde wereld. De mooie cijfers die jij binnenhaalt zijn indrukwekkend.'

En toen was de beurt aan mij. Mijn vader verhief zijn stem, in een soort aanbidding. 'Aurelia! *The world's greatest Aurelia!* In je vriendenkring treffen we zowel baby's als zeventigjarigen aan en je schijnt met je lange armen de gehele wereld tegelijk tegen je borstkast te willen klemmen. Je hebt je in zeventien jaar meer losgemaakt van school dan je drie oudere en wijzere zusters. Tussen jouw vijfde en tiende jaar bezat je de frappante gave om de stemming in ons hele gezin naar je hand te zetten. Met een enkel woord of gebaar kon je de sfeer bepalen waarin we alle zes met elkaar omgingen. Die gave komt bij tijd en wijle weer boven, maar in een andere en meer autoritaire vorm. Je ongechaperonneerde reis naar de wintersport, je concerttournee naar Engeland en Ierland, je studiereis naar Polen en ten slotte je au-pairbaan in Amerika waren grote ontdekkingsreizen. Voor de doorsneezeventienjarige is zo iets ondenkbaar, onuitvoerbaar of onverteerbaar. Jij deed het met het grootste gemak.

Uit die reizen is het idee van het jaarboek van je school geboren.' Zijn stem werd ernstiger, dreigender. 'Als je zo doorgaat zul je be-

kender worden dan vorst Boudewijn wiens hand je tegenwoordig schudt. Wellicht doe ik er daarom verstandig aan te besluiten met een uitspraak van Lord Acton, een van de grote historici van de vorige eeuw, deze zei: *“Great men are almost always bad men...”* En aan deze zin zou hij, als hij aan jou gedacht zou hebben, toegevoegd hebben: *“Great girls are almost always bad girls...”* Eén ding is zeker, Aurelia, je zult bij ons vijven de spanning erin houden. Doe ons een plezier. Voorkom situaties waarin we moeten zeggen: “In 1983 werd zij beroemd. In 1984 zakte zij voor haar eindexamen.”

Die situatie voorkwam ik niet. Roemde hij mij in 1983, in 1984 zakte ik voor mijn eindexamen. En zo werd ‘the world’s greatest Aurelia’ een ‘bad girl’. Het hing van een paar cijfers af.

Mijn vader was woedend; hij schreeuwde en gooide een telefoonboek tegen mijn kop, een primeur die gelukkig nooit meer herhaald zou worden. Waar maakte hij zich zo druk over? Ik was gezakt, niet hij. Ik zat er niet mee. Ik had genoten van het voorgaande schooljaar. Behalve opletten in de klas en blokken voor examens had ik van alles gedaan. Ik speelde viool in het schoolorkest, met een tournee voor volle zalen en voor koning Boudewijn. Ik maakte het eerste jaarboek van de school, met foto’s van de eindexamenleerlingen en hun leraren en met anekdotes over het wel en wee van het schoolleven. Ik was vreselijk verliefd op mijn Italiaanse god, Ostilio, een jongen die tot mijn grote genoegen ook was blijven zitten. Ik stroopte met mijn moeder, die niet van koken hield, alle restaurants van Brussel af, zonder mijn vader die het te druk had met het typen van zijn filosofieën, theorieën en ideologieën. Kortom, ik had helemaal geen zin om de wijde wereld in te trekken. Ik wilde nog niet studeren en vond het prima om een extra jaartje thuis te blijven en naar school te gaan. Mijn vader mocht dan boos zijn dat ik was blijven zitten, ik was boos op hem, omdat zijn woede zich op mij richtte. Hij had niet het recht boos te zijn. Wat deed hij eigenlijk, behalve de hele dag in pyjama onbegrijpelijke teksten typen en melk met uien drinken? En als hij van achter zijn bureau op Pembroke kwam, zocht hij meteen het avontuur op, als een jongetje dat net bedacht

had dat hij de baas van de wereld wilde worden. Druk in de weer was hij met het regelen van wapens om de jungle van Suriname in te trekken en een coup te plegen. Of hij kon zich verheugen op zijn regentschap van Aruba dat hij eerst onafhankelijk zou maken. Hij geloofde er werkelijk in. Hij dacht alleen aan zichzelf en aan de smet die ik had gelegd op zijn beeld van de vier perfecte en succesvolle dochters. Door mij werd zijn toekomst verknald. Door mij kon hij niet naar Aruba verhuizen en daar regent worden. Dat had hij echt geroepen terwijl het telefoonboek door de lucht vloog richting mijn hoofd en daarna met een doffe plof op het parket viel. Ik had in een reflex naar mijn hoofd gegrepen, mijn vader ontzet aangekeken en uit het diepst van mijn hart geroepen: 'Kijk naar jezelf! Wat heb jij de laatste tijd gepresteerd? Heb jij ook maar één cent verdiend? Denk je echt dat mama met je naar Aruba zal verhuizen? Tegen de tijd dat jij dat voor elkaar hebt gekregen, is dat project toch al mislukt.' En daarmee ontzegde ik hem het vaderschap en voegde eraan toe: 'Je hebt me nooit willen hebben. Je wilde dat ik een zoon was!'

Mijn vader heeft altijd ontkend dat hij een zoon had willen hebben; hij was trots als een pauw op zijn vier dochters. Maar ik gebruikte dit argument als stok om hem mee te slaan. Dit was het begin van een koude oorlog tussen mijn vader en mij.

Een jaar later haalde ik mijn eindexamen, en kort daarop vloog ik naar Amerika waar ik een paar jaar zou studeren voordat ik in Leiden zou neerstrijken. Ik verloor mijn wilde haren. Mijn kamer was voortaan netjes. Toen mijn vader en moeder mij kwamen opzoeken om te zien hoe ik erbij zat, maakte ik hen trots deelgenoot van de campus, mijn studieboeken en mijn mooie cijfers. Mijn vader was aardig en geïnteresseerd. Het tij was gekeerd. Hij was niet langer boos op mij en ik niet op hem. We mogen per slot van rekening onze fouten maken 'om blijmoedig te concluderen dat we deze in elk geval niet meer zullen maken', zoals hij tijdens de kerst plechtig had gezegd. Hadden we eigenlijk fouten gemaakt? Ik denk van niet. We waren allebei onszelf geweest.

Terug naar mijn studentenkamer in Leiden. Mijn vader was dus spoorloos. In juli, een paar dagen voor hun tweeëndertigste huwelijksdag, was hij vanaf het vliegveld van Zaventem naar Djibouti gevlogen. Het viere van die dag hadden mijn ouders uitgesteld, omdat de betaalde opdracht die hij na een lange periode zonder inkomsten had gekregen, belangrijker was. Mijn moeder en ik hadden hem vrolijk uitgezwaaid. In zijn ene hand had hij zijn aktetas gedragen, met zijn andere hand had hij teruggezwaaid. Hij glom. Ik had hem al lang niet meer zien stralen. Mijn moeder en ik glimlachten terug. Hij zou tien dagen wegblijven, maar hij belde al snel dat het langer zou worden.

Toen kwam de brief van 15 augustus, en daarna werd het stil. Maar liefst drie maanden. Dacht hij nog aan ons, had hij ons nog geschreven, en waren zijn brieven misschien niet aangekomen? Mijn moeder, mijn drie zusjes en ik hadden elkaar voortdurend gebeld, eerst bezorgd, daarna in paniek. Had iemand al iets gehoord? Zou hij dood zijn? Dan zouden we toch wel bericht hebben gekregen? Mijn moeder belde nu elke dag met de ambassade in Nairobi, in Mogadishu was geen ambassade. De ambassadeur stond mijn moeder persoonlijk te woord. Nee, hij had geen nieuws. Ja, inderdaad, de gemeederen in Mogadishu waren flink opgelopen, het was oorlog. Voor zover bekend waren alle buitenlanders per vliegtuig uit Mogadishu geëvacueerd. De naam Van Maalen ontbrak helaas op elke passagierslijst, 'maar dat betekent niet dat hij dood is,' had de ambassadeur hoopvol toegevoegd. 'En nee, de posterijen werken allang niet meer.'

De onzekerheid was ondraaglijk. In haar wanhoop vroeg mijn moeder het Internationale Rode Kruis te zoeken naar haar man.

Ineens, op 8 december, kwam mijn vader weer bovengronds, op zijn verjaardag nog wel. Hij bleek in Nairobi te zijn. Mijn moeder had hem kort gesproken. Of we hem ook niet wilden spreken. Mijn vader zou om zeven uur 's avonds in zijn hotel zijn en als ik precies op tijd zou bellen, zou hij opnemen. Ik ging ruim op tijd in de rij staan